

ILKU PÁL

1912. október 8. Bulcsu, Bereg vármegye – 1973. július 13. Budapest

MTI/MTVA Fotóarchívum/Gere László

FŐBB TISZTSÉGEI

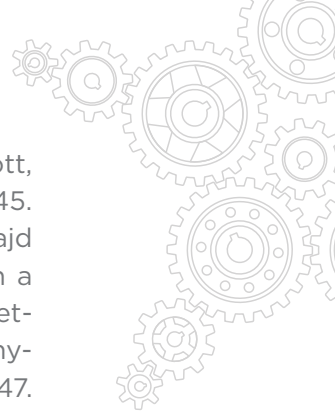
Az MKP Pécsi Városi Bizottsága titkára	1946. augusztus 28.–1948. május 9.
Az MDP KV Agitációs és Propaganda Osztálya helyettes vezetője	1948. június 1.–1948. december 1.
A HM Politikai Főcsoportfőnöksége agitációs és propaganda-csoportfőnöke	1948. december 1.–1954
Az MSZMP KB póttagja	1957. június 29.–1958. február 14.
A HM politikai csoportfőnöke, honvédelmi miniszterhelyettes	1957. november–1958. február 10.
Művelődésügyi miniszterhelyettes	1958. február 1.–1961. szeptember 13.
Az MSZMP KB tagja	1958. február 14.–1973. július 13.
Művelődésügyi miniszter	1961. szeptember 13.–1973. július 13.
Az MSZMP PB póttagja	1962. november 24.–1970. november 28.

PÁLYÁJA

Parasztcsaládból származott, szülei Ilku Pál és Bodnár Erzsébet voltak.

Elemi iskoláit az első világháború után Csehszlovákiához csatolt szülőfalujában végezte, majd a beregszászi reálgymnáziumban tanult tovább, ahol 1931-ben érettségizett. A következő évben Pozsonyban tanítói képesítést szerzett. 1932 őszétől Váriban, majd Gödényházán, ezután Fánicsikán tanított. 1932-ben Schönherz Zoltán révén ismerkedett meg a Szlovákiai Ifjómunkás Szövetség magyar csoportjának tagjaival, később bekapcsolódott az akkor már kommunista elkötelezettségű Sarló mozgalomba és az 1935-ben megalakított Magyar Szellemi Társaság munkájába is. 1935-től apósával, Czabán Samuval, a szocialista tanítómozgalom ismert képviselőjével együtt az Új Korszak című pedagógiai lapot szerkesztette, az ungvári *Magyar Munkás*ban és az ostravai *Magyar Nap*ban is jelentek meg írásai. 1935–1936-ban a csehszlovák hadseregben letöltötte sorkatonai idejét. 1937-ben lépett be Csehszlovákia Kommunista Pártjába, pártmegbízatásként a kárpátaljai magyar fiatalok mozgalmát szervezte, 1938-ban káderképző tanfolyamot vezetett.

Kárpátalja 1939. márciusi visszacsatolása után állásából felfüggesztették. 1939 nyarán rövid ideig Huszton, szeptemberben Losoncon volt katona. 1940. áprilisban letartóztatták, egy hónap után bizonyítékok hiányában szabadon engedték, de rendőri felügyelet alá helyezték. 1941 augusztusában ismét behívták katonának, számvivői beosztásban

Nagyszőlősen és Huszton szolgált. 1944 szeptemberében többedmagával megszökött, és a partizánok által ellenőrzött hegyekbe menekült. 1944. november elejétől 1945. január 8-ig az akkor már szovjet uralom alatt álló Beregszász párttitkára volt, majd a Magyar Kommunista Párt hívására átköltözött Magyarországra. 1945. februárban a debreceni pártiskola tanára lett, 1945. júniustól a pécsi pártiskolát szervezte és vezette, 1946. áprilistól pedig a budapesti központi pártiskola káderfelelőseként tevékenykedett. 1946. augusztus végén az MKP pécsi pártbizottságának élére állították. 1947. augusztus 31-én országgyűlési képviselővé választották, ettől kezdve – az 1967–1971-es ciklus kivételével – élete végéig a parlament tagja volt.

1948. júniustól az MDP országos pártközpontjában az Agitációs és Propaganda Osztály helyettes vezetőjeként dolgozott. 1948. december 1-jén ezredesi rangban a Honvédelmi Minisztérium Politikai Főcsoportfőnöksége agitációs és propaganda-csoportfőnökének nevezték ki, 1950. november 7-e alkalmával vezérőrnaggyá léptették elő. 1954 őszén a moszkvai Vorosilov Katonai Akadémiára vezényelték hallgatónak. 1956. október 30-án tanulmányait megszakítva hazatért, november közepétől a Honvédelmi Minisztérium Katonai Tanácsának tagjaként a karhatalom irányításában és a hadsereg újjászervezésében vett részt. A Katonai Tanács 1956. december 4-i ülésén a testületet vezető Uszta Gyulának Földes Lászlóval együtt közvetítette a párt véleményét, határozottabb, keményebb fellépést sürgetve. Kifejtette, hogy a tiszti ezredeknek olyan utasításokat kellett kiadni, amelyek képesek lehetnek „az ellenforradalmárok kísérleteinek megsemmisítésére, felszámolására”.

1958. februárban a művelődésügyi miniszter alsó- és középfokú oktatással foglalkozó helyettesévé nevezték ki (emiatt a hadseregben tartalékállományba helyezték), s még ugyanabban a hónapban az MSZMP KB rendes tagként kooptálta a testületbe. 1961. szeptember 13-tól haláláig művelődési miniszter volt, emellett az Országos Ifjúságpolitikai és Oktatási Tanács elnöki, valamint az Országos Közművelődési Tanács alelnöki tisztét is betöltötte. Hivatalba lépése után fogadta el a parlament az 1961. évi oktatási törvényt. 1962. novemberben a Politikai Bizottság póttagjává választották, 1962. novembertől a KB Agitációs és Propaganda Bizottságának, 1970. júliustól Ifjúsági Bizottságának tagja volt. 1970. novemberben a póttagság intézményének megszüntetésével kikerült a PB-ből, bizottsági tagságait viszont haláláig megtartotta.

FŐ MŰVEI

A munka himnusza. Kálvin Nyomda, Beregszász, 1934.

Lendület. Regény. Kultúra, Pozsony, 1936.

Az osztály zendülői. Regény. Szikra, Budapest, 1949.

A hős szovjet hadsereg. Szikra, Budapest, 1951.

Oktatásügyünk továbbfejlesztéséről. Kossuth Kiadó, Budapest, 1964.

Korszerű műveltség, szocialista ember. Válogatott beszédek és cikkek. Válogatta és szerkesztette Horváth Márton. Tankönyvkiadó, Budapest, 1977.

FORRÁS

Az MDP Politikai Bizottsága 1954. március 17-i ülésének jegyzőkönyve. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára M-KS 276. fond 53/165. őrzési egység. http://www.digitarchiv.hu/faces/frameContentGenerator.jsp?ADT_ID=39472&MT=1 (A letöltés ideje 2015. január 13.)

Kahler Frigyes (szerk.): *Sortűzek, 1956.* Antológia, Lakitelek, 1993. 76–85.

IRODALOM

Ilku Pál (1912–1973). *Népszabadság*, 1973. július 14.

Ács Irén: Ilku Pál. *Pártélet*, 1982/10.

Segédkönyv a Politikai Bizottság tanulmányozásához. Szerkesztette Nyírő András. Interart Stúdió, Budapest, 1989. 284.

Bölgöny József–Hubai László: *Magyarország kormányai, 1848–2004*. Ötödik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 348–349.

Az 1947. szeptember 16-ra összehívott Országgyűlés almanachja. 1947. szeptember 16.–1949. április 12. Főszerkesztők: Marelyn Kiss József, Vida István. Szerkesztette Horváth Zsolt és Hubai László. Magyar Országgyűlés, Budapest, 2005. 169–170.

Maruzs Roland: *Tábornoki kar, 1945–1956*. HK Hermanos Kiadó, Budapest, 2011. 61–62.

Mann Miklós: *Oktatáspolitikusok és koncepciók, 1945–1990*. VIII. Benke Valéria és Ilku Pál. *Magyar Felsőoktatás*, 2003/4–6. 92–96.

